

СТАНОВИЩЕ

от д-р Дияна Паскалева Георгиева,
доцент в Тракийски университет – Стара Загора

на дисертационен труд за присъждане на образователната и научна степен „доктор”
в област на висше образование 1. Педагогически науки
професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика)
докторска програма „Специална педагогика”

Автор: Елени Кутсогеоргу

Тема: *Съвременни педагогически подходи в приобщаващото образование: интегриране на ученици с нарушения от Аутистичния спектър в началното образование*

Научен ръководител: проф. д-р Емилия Хинкова Евгениева, СУ „Св. Климент Охридски”

1. Общо представяне на процедурата на докторанта

Представеният от Елени Кутсогеоргу комплект материали на електронен носител е в съответствие с Правилника за развитие на академичния състав на СУ и включва всички изискуеми документи.

2. Актуалност на проблематиката

Проблематиката на дисертационния труд е оригинална и перспективна. Социалното приобщаване и качествено образование на деца с аутизъм е сериозен проблем и истинско предизвикателство за учителите, работещи в системата на общото и специалното образование в международен и национален мащаб. В същото време те се явяват съществен фактор за ефективното включване на тези ученици в естествената образователна среда. Успешното им приобщаване в обикновената класна стая е до голяма степен детерминирано от волята, емоционалните нагласи, знанията, социалната чувствителност и опита на учителя, който обучава дете с аутистична симптоматика. Тези факти определят тематиката на дисертационния труд като съвременна, полезна и значима.

3. Познаване на проблема

Докторант Елени Кутсогеоргу интерпретира свободно и умело мултидисциплинарната проблематика за децата с разстройство от Аутистичния спектър, като се е постарала да намери отговор на голяма част от актуалните и с висока стойност на научна и практическа значимост въпроси. Основният фокус в анализите на дисертационното изследване са ролята, професионалната подготовка и позицията на педагозите от общообразователното училище по отношение на приобщаването на тази разнородна популация със сложна етиология и разнообразна клинична картина, както и подходите и стратегиите за адекватна подкрепа на различието.

4. Методика на изследването

Съдържанието на прецизно избраната методика за изследване включва структуриран въпросник (въпроси от затворен и отворен тип и от тип Likert), предназначен за получаване на ценни данни относно: демографските характеристики на учителите; техните знания за генерализираните разстройства на развитието; отношението им към децата с РАС; задачите, пред чието решение са изправени учителят в обикновената класна стая и специалният педагог; съвременните педагогически подходи, характеристиките на ефективно работещи стратегии и програми за приобщаване и специфичните тематични области на гръцката учебна платформа; някои въпроси от общ характер, свързани с обучението на деца с РАС.

5. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Дисертационният труд, като самостоятелно научно-приложно изследване, включва въведение, 5 глави, изводи и заключение, списък на използваната литература. Това е постигнато в рамките на целия обем от 280 страници, придружен от 72 фигури и 62 таблици, с творческото проучване и научно осмисляне на впечатляващото количество от 345 литературни източници.

Първа глава представя системата на Специалното образование, която се регулира от съвременното законодателство в повечето юрисдикции в областта на образованието. Детайлно са разгледани формите на обучение на деца със специални образователни потребности, описани са професионалните и психологическите профили на педагогическите специалисти – специален педагог и учител, оказващ паралелна подкрепа. Направен е преглед на приобщаващото образование в контекста на неговите теории, концепции, визия. Актуализирано е съдържанието на въпроси, свързани с интеграцията, нейната природа, методите на преподаване, които кореспондират с

принципите на интегрираното обучение. Авторът е използвал умело сравнителния подход в анализите на дисертационния труд.

Във втора глава на дисертационния труд е разгледана феноменологията на аутизма. Дефинирани са базисни понятия и категории, с които се оперира в съвременен теоретико-практически план. Фокусът е поставен върху етиологичните аспекти, типологичните характеристики, таксономичните схеми, критериите за диагностика и диференциална диагностика на специфичните прояви на диспропорционално онтогенетично развитие. Поднесена е рефлексивна картина за същността и приложението на уникални подходи за обучение и терапия, налагащи се като успешна алтернатива на съществуващите традиционни модели. Специално внимание е отделено на диференциалните характеристики на синдрома на Аспергер и аутизма.

Трета глава описва състоянието на специалните потребности в разнообразния спектър на аутистична симптоматика, и приобщаващото образование, както и текущите реформи в тази сфера. Обхванати са раздели като: преглед на образователната система, последван от секции, описващи правната рамка, образователните политики, съсредоточени върху специалната група деца, показателите, както и актуалното състояние на подготовката на учители и техните атитюди, на педагогическото пространство като цяло, учебните планове и програми и училищната организация. Концепциите за приобщаване са централни въпроси, обсъждани в контекста на бариерите и проблемите на пребиваването в обикновената класна стая и безпристрастността в образованието, на родителското участие и на други важни условия и фактори. Подчертава се значимостта на трайното разширяване на специализираната учителска подкрепа с оглед на успешната адаптация на децата с аутизъм в общообразователна среда.

Четвърта глава е посветена на дизайна на мащабното изследване. Уточнени са целите и методите на изследователския корпус. Формулирани са 3 основни изследователски въпроса, чието съдържание е обвързано с откриване на взаимозависимости между демографски характеристики, когниции и нагласи. Представителната извадка включва впечатляващия обем от 300 учители от централна Гърция, които работят в системата на началното образование. Статистическият анализ е извършен чрез използване на SPSS, версия 25. Приложен е количествен модел на емпирична база данни, който съчетава стратегии на дескриптивна и индуктивна статистика.

Съдържанието на пета глава включва анализ, интерпретация и дискусия на получените качествени и количествени емпирични данни относно степента на познаване на специфичните особености и специалните образователни потребности на децата с изразена аутистична симптоматика; мненията, становищата и нагласите спрямо тяхното участие и психосоциалната адаптация в обикновената класна стая, фасилитиращите стратегии на общообразователните учители и специалните педагози за успешното им поведенческо и академично функциониране, отношението към богатия ресурс, с който разполага структурираното обучение, като алтернативна технология за обучение и постигане на високи нива на автономност.

Резултатите от дисертационния труд се съпровождат от становища и предложения на докторанта, базирани върху аргументирани обобщения за дефиниране на направленията за оптимизиране на изследвания проблем. Достоверността на фактологичния материал в дисертационната разработка обезпечава полезно увеличаване на знанията в предметната научна област и представлява оригинално развитие на частни проблеми в съответното научно направление, което генерира конкретни резултати.

Научните постижения в дисертационния труд ми предлагат сериозни основания за подкрепа на посочените от кандидата теоретични и практико-приложни приноси.

6. Преценка на публикациите и личния принос на докторанта

В представения пакет от документи отсъстват публикации, които да отразят отделните етапи от дейността на автора по отношение на теоретичния и емпиричния блок на изследването. Това, разбира се, не намалява стойността на дисертационната разработка и заявения личен принос. Предполагам, че докторантът има отговор на въпроса за липсващите научни материали.

7. Автореферат

Авторефератът е направен съобразно изискванията, съответства и отразява основните резултати, постигнати в дисертацията.

8. Препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

Емпиричните резултати могат да послужат за обогатяване на познанието относно създаването на подкрепяща среда, която излиза извън периметъра на физическия фактор. Те могат да бъдат използвани при бъдещи проучвания, включващи други групи

участници със специални образователни потребности в изследователските проекти. Верифицираните данни са ценно доказателство за ефективността на процеса на съвместното обучение на деца с типично и нетипично развитие в обикновената класна стая на общообразователното училище.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които оценявам като оригинален принос в педагогическия ареал. Те отговарят на всички изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ), Правилника за прилагане на ЗРАСРБ и съответния Правилник на СУ „Св. Климент Охридски“.

Дисертационният труд показва, че докторант Елени Кутсогеоргу притежава необходимите теоретични знания и професионални умения по научна специалност „Специална педагогика“, като демонстрира качества и умения за самостоятелно провеждане на експериментално изследване.

Въз основа на всички направени констатации убедено давам своята положителна оценка за проведеното изследване, представено в дисертационния труд и предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен „доктор“ на Елени Кутсогеоргу в област на висше образование 1. Педагогически науки професионално направление 1.2. Педагогика (Специална педагогика).

12.09.2021 г.

Изготвил становището:.....

/Доц. д-р Дияна Георгиева/